

STEIN I DAGLIGLIVET (Siste del)

2. Kvartsitt

Kvartsitt er en metamorf sandstein hvor de opprinnelige sandkorn er omdannet til kvartskrystaller. Kvartsittene ble dannet i forbindelse med den kaledonske jordfoldingen (silurperioden). Ren kvartsitt er hvit eller halvt gjennomsiktig, men i alminnelighet inneholder kvartsitt en del andre mineraler, så fargen blir som regel grå eller grønnlig. Kvartsitt har ofte en glinsende overflate som skyldes de avleirede glimmerkorn. Glimmerkornene er den naturlige forutsetning for at kvartsitt danner heller. Feltspatførende sandstein (sparagmitt) har rikelig innhold av skarpkantede korn av frisk feltspat. Hellesteinen i Oppdal er sterkt pressede finkornede former av de lyse sparagmitter i Nord-Gudbrandsdalen. Fargen er klart grå. Overflaten er som regel plan. Kvartskornene gjør kvartsitten meget slitesterk, og gir en noe ru overflate. Helletykkelsen varierer fra 1,5 til 10 cm. Kvartsitten er lett å bearbeide og brukes meget i utvendige anlegg.

De viktigste bruddene er (alle i den kaledonske fjellkjeden): Oppdal, Dovre, Stjørna, Lensvik, Trollheimen, Snåsa, Almlia, Alta, Voss, Rondane og Valdres.

3. Hellegneis

Hellegneis finnes innen grunnfjellsområdet der det er planskifrige gneiser. Mest kjent er bruddet på Hauketo, hvor hellegneisen er grå, rødbrun. Brukes i alt vesentlig til murer.

4. Fyllitt

Fyllitt er omdannede leirskifere som har fått en "tettere" struktur enn leirskiferen og ofte krystaller på overflaten. Fyllittene ble dannet i forbindelse med den kaledonske jordfolding (silurperioden). Fargen kan være blåsvart, rustbrun og nesten helt svart. Fyllitt spalter lett opp i plater. Kan slipes. Brukes til takskifer, gulv, trinn, helleplasser. De viktigste forekomstene av fyllitt er feltene i Gudbrandsdalen, Valdres og Finnmark.

Her omtales følgende brudd som alle ligger i den kaledonske fjellkjeden: Otta, Sel, Voss, Fåvang, Valdres, Hardanger, Friarfjord og Alta.

Og fra Mixopterus har vi også sakset den følgende godbiten:

VRIINE RINGERIKS-HELLER

Jønnom lange tier har-e vørtin brøtin heller på østia a Tyrifjorn å Steinsfjorn. Hoxmark i Akersgata var en stor avtaker, å dit vart hel-lene kjørt, før de meste om vintern å så lenge føre var brukanes. Han Anners S. var en av levrandøra, å en høst kamm-n me et lass. "Jeg tror ikke jeg vil ta mot flere heller fra deg nu, de siste jeg fik fra deg ivår var både vridne og skjeve, her kan du se selv", sa Hoxmark. "Ja var-e itte de je tenkte da", sa-n Anners, "hær har dom sti på skakke innåt denna veggen i hele sammår i solsteiken. Ær-e rart atte dom ær vriine da?"

(Fra boka "Attved Tyrifjorden", av Peter Lyse).